

Upamiętnienie żydowskiej społeczności

Kałuszyna

12 maja w Kałuszynie odbyła się uroczystość odsłonięcia pomnika przy grobie masowym na cmentarzu żydowskim w Kałuszynie. Została zorganizowana we współpracy Fundacji Ochrony Dziedzictwa Żydowskiego, Stowarzyszenia Dr Avraham Gamzu Kaluszyner w Izraelu, Przyjaciele Dziedzictwa Żydowskiego w Polsce, burmistrza Kałuszyna p. Arkadiusza Czyżewskiego oraz panów Piotra Puchty, Josepha B. Gellmana, Eda Goldberga, Przemysława Jaczewskiego oraz Dr Dana Orena. Wzięli w niej udział również: ambasador Izraela Jaakow Liwne, naczelny rabin Polski Michael Schudrich, rabin Yehoshua Ellis, potomkowie kałuszyńskich Żydów oraz dzisiejsi mieszkańcy Kałuszyna.

Początki osadnictwa żydowskiego w Kałuszynie sięgają połowy XVII wieku. Samodzielna żydowska gmina wyznaniowa (kahał) została założona w drugiej połowie XVIII wieku. Następne dwa wieki naznaczone są intensywnym rozwojem gospodarczym miasta, szczególnie pod kątem handlu, przemysłu i rzemiosła – warto wspomnieć produkcję tałasów, przy której zatrudnienie znajdowało ok. 400 osób – ale też duchowym, czego dowodem była obecność zwolenników chasydów z Warki, Góry Kalwarii, Kozienic, Kocka i Strykowa. Kałuszyńscy Żydzi partycypowali w lokalnym życiu społecznym, uczestnicząc w polskich zrywach narodowych, jak i stanowiąc ok. 50% Rady Miejskiej w 1924 roku. W mieście znajdowała się synagoga, mykwa i pięć domów modlitwy, a w dwudziestoleciu założono nowy cmentarz. Do momentu wybuchu II wojny światowej żydzi stanowili ok. 80% ogółu mieszkańców Kałuszyna, licząc 6 tysięcy osób. Znaczna większość została zamordowana podczas zagłady getta 27 września 1942 roku – wskutek masowych egzekucji na nowym cmentarzu żydowskim lub w obozie zagłady w Treblince. Na tym samym cmentarzu

znajduje się zbiorowa mogiła ok. 20-30 Żydów oraz kilku pomagającym im Polakom zamordowanych między 1942 a 1943 rokiem w Kałuszynie. Znane jest nazwisko tylko jednej ofiary – Josek Radzyński.

Dramat lokalnej społeczności żydowskiej nie ustał wraz z działaniami wojennymi – w latach 1944-1946 w Kałuszynie i okolicach dochodziło do napaści na Żydów, których ofiarami padli m.in. Jankiel Komorowski, Rachel Jabłonka czy Szmul Lew.

Od lat w Kałuszynie podejmowane są inicjatywy na rzecz upamiętnienia lokalnej społeczności żydowskiej.

Oryginalny pomnik powstaje w Kałuszynie. W 2017 r. na cmentarzu żydowskim odsłonięto zaprojektowany przez Kena Goldmana pomnik, który formą przypomina zamek z dziurką do klucza. W ostatnich dniach dołączyły do niego trzy konstrukcje o zaskakującym kształcie. Jak wyjaśnia Josef Gellman, jeden z inicjatorów upamiętnienia kałuszyńskich Żydów, są one symbolicznym wypełnieniem pustki – otworu w pierwszym pomniku.

„Każdy pomnik będzie ozdobiony Gwiazdą Dawida. Na jednym znajdą się nazwiska ofiar Zagłady. Na drugim umieścimy kody QR, dzięki którym będzie można posłuchać o historii żydowskiego Kałuszyna w językach hebrajskim, angielskim lub polskim. Mam nadzieję, że polskim głosem będzie głos burmistrza Kałuszyna. Trzeci pomnik upamiętni ofiary pochowane w masowych grobach” – poinformował Josef Gellman.

Prace w Kałuszynie są możliwe dzięki zaangażowaniu [Fundacji Ochrony Dziedzictwa Żydowskiego](#) oraz organizacji Dr. Avraham Gamzu Kałuszyner Society of Israel. [za: [Krzysztof Bielawski](#)]

קדושי קאלושין הי"ד

ŻYDOWSCY MĘCZENNICY Z KAŁUSZYNA

THE JEWISH MARTYRS OF KAŁUSZYN

אבערגוט שמואל, זיין פרוי, שמעון מיט נאך 2 קינדער - אבפאל אברהם לייזער, ראשקע, טעכטער: שרה, אסתר - אבפאל
נחמן, מרים ריזל - פאטער און מוטער, יעקב יוסף, ישראל יצחק, העניע לאה, נח, מרדכי משה, אהרן - אבפאל יעקב,
פאטער און מוטער, יעקב יוסף, ישראל יצחק, העניע לאה, נח, מרדכי משה, אהרן - אבפאל יעקב, פאטער און

Data publikacji: 2022-05-12

Data wydruku: 2022-05-20 00:16

Źródło: <http://1943.pl/artykul/upamietnienie-zydowskiej-spoleczności-kaluszyna/>